

Da lensmannen hentet radiomottakerne i Ulvøysund, juli 1941

Odd Aksel Bergstad, Øystein Nilssen

Foto: Ole Falk Edwin

I juli 1941 bestemte okkupasjonsmyndighetene at alle private radiomottakere skulle beslaglegges. Hensikten var å hindre at private lyttet til radioprogram fra utlandet, spesielt NRKs sendinger fra London.

I Høvåg var det lensmann Sigurd Kleveland som fikk oppgaven å samle inn mottakerne, og i Fædrelandsvennen 8. august er han intervjuet om saken. På spørsmål fra avisen opplyser han at «Her i Høvåg ble det 321 apparater. De er alle samlet her hos meg. Alle slags apparater er representert – fra 80 kroners til 1000 kroners i anskaffelse».

I Ulvøysund ferierte oslomannen og hobbyfotografen Ole Falk Edwin på denne tiden, og han var snarrådig nok til å fotografere innsamlingen av radioer på snuplassen ved enden av veien der ute. Her er bilder av Ulvøysundsfolk som har pakket sine radioer i pappkartonger, og står der og venter på transporten som til slutt ankommer langs bygdeveien. Så lastes den dyrebare lasten inn i varebilen, før bilen tar av sted mot lensmannens lager.

Billedserien viser flere personer, bl.a. Gothold Tønnessen fra Lille Makrellviga i hvit jakke og sixpence, og Emil Nilssen Lauestranda og unggutten Louis Nygård fra «Det Røde» som holder radiokassene iurringene. Eldre mann med svart sjåførlue kan være Johannes Andersen, og

Der kommer den

Intet håp lenger.

barhodet dame i bakgrunnen kan være Karoline Tønnessen fra det gamle gjestgiveriet. Mange andre gamle og unge er også til stede, men de er ikke identifisert sikkert.

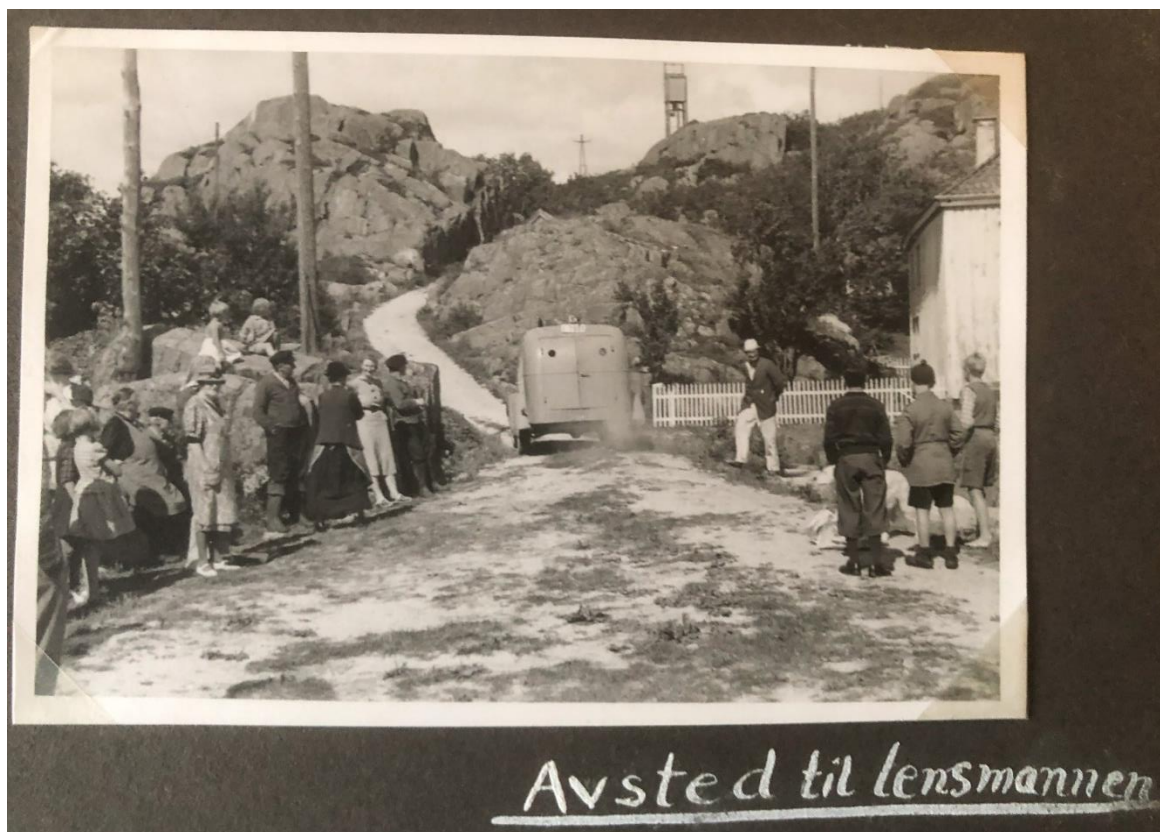
Det må ha vært en merkelig hendelse, og den er ikke mindre merkelig nå. Sensuren i norsk radio var på plass, og nå skulle folk hindres fra å søke informasjon utenfra. Det var og er et av mange krigens overgrep mot et okkupert land.

Et "tungt" løft

Et siste farvel fra Godt holt.

Det må legges til at flere i Ulvøysund og ellers i Høvåg selvsagt gjemte unna radiomottakere for å kunne fortsette å høre nytt fra London. Tyvlyttingen var ikke uten risiko. Ble man oppdaget ventet straff i form av bøter eller verre.

I Bertesvika hadde de radio hvor det ble lyttet i skjul. Arnulf Larsen Kampedal, Kristian Schjelderup og Kristian Nilssen Bertesvik hadde blitt enig om å lure unna en radio for å lytte på London. Apparatet var studd vekk under en haug med gamle klær i et krypkott «ovenpå». Til avtalte tider krøp de tre inn i kottet og koblet opp for å lytte ved hjelp av øreklokkene Arnulf hadde hatt med fra sin tid som telegrafist til sjøs.

En kveld de lå i kottet banket det hardt på ytterdøra, og Kristians kone Signy lukket opp. Der stod en tysk soldat, og

Radiomottakeren som ble gjemt vekk i Bertesvika. Bilde tatt i 2024. Foto: Ragnhild og Øystein Nilssen

forståelig nok ble Signy redd og tenkte radioen var blitt peilet inn, og at det nå kunne ventes kontroll og mulige represalier. Tyskeren merket «nervøsisiteten» hennes og spurte «warum haben Sie so viel Angst?» Heldigvis kom han i annet ærend og fattet ikke mistanke, og han gikk igjen uten å komme inn i huset.

En av kodemeldingene de tre oppfattet fra London skal ha vært «Kua går med raggsokker». Det er ikke kjent hvorvidt de i slike tilfelle rapporterte videre slike meldinger til noen i motstandsbevegelsen. Arnulf Larsen skal ha vært utpekt som reservetelegrafist til senderen som en tid ble etablert mellom Fjelldal og Østre Vallesverd (K. Taraldsen: «Frihetens flamme», s. 251), så han kan ha vært i bevegelsen allerede tidlig.

Teologen Kristian Schjelderup (seinere biskop i Hamar) kjøpte hus i Ulvøysund i 1935, og her søkte han tilflukt etter den opprivende kirkestriden i mellomkrigstiden. Ikke overraskende var han en av smuglytterne i Bertesvika. Han var en ledende intellektuell, kjent for sin motstand mot nazismen, og i 1942 endte han på Grini i fangenskap.

Kristian Nilssen var fisker under krigen, men ble seinere handelsmann på Ytterøya. Den siste handelsmann i Ulvøysund.

Kan noen hjelpe med navn på folk på bildene, vennligst ta kontakt (oabergstad@gmail.com, tlf. 90539902).

Vi takker Jan Petter Jebsen for lån av bildene og for tillatelse til publisering.

Ulvøysund og Skottevik, oktober 2024